 ©Sällskapet för Naturskydd 2009

SMÄRRE MEDDELANDEN.

Knytnävsstora vittringsgropar i hyperit-amfibolit på Hösen-udden (Bråten), S Ölme kyrka, Kristinehamn

Ifrågavarande gropars olika bergartspartier ha inte undersökts mikroskopiskt, men ett flertal fotografier (se nedan) och fältiakttagelser antyda, att det inte är någon mineralogisk eller strukturell skillnad mellan groparnas botten och kanter. Groparna förekomma i spridda hopar på Hösenudden, men endast upp till 2 m över sjön Vänerns yta.

Mindre gropar, med en diameter av cirka l tum i horisontalplanet, finnas här och var i Kristinehamns-traktens hyperiter och hyperitamfiboliter.

Stora gropar, något liknande dem på Hösenudden, finnas i dolomiter intill sjön Torrvarpens sydöstra strand, söder om Grythyttans skifferverk. I Skatviken (Torrvarpen) ha även tumsbreda gropar hittats i lösa tegelstenar på stranden.

Vittringsgroparnas uppkomstsätt har inte kunnat fastställas, och inga tussar eller tuvor av alger ha iakttagits i dem. Algbälten av Ulothrix i själva strandbrynet i Vänern synes homogena, men ibland, i vissa böljelägen, ser man ifrågavarande alg växande i tussar ("miniatyrskalper") — åtminstone på ögongnejs nära Fyren, Kristinehamn. Möjligen är det andande algers alstrade kolsyra, som förorsakat den kemiska vittringen, representerad av groparna.

Alla de ovan åsyftade groparna ha inte bildats genom mekaniskt utvittrade mineralindivider.

Båda bilderna föreställer hyperamfibolit på Hösensudde.

Foto: Erik Wiman.

Notiser om svampar

Sensommaren och hösten 1974 var nederbördsrik, och trots att sommaren inte var särskilt varm, blev det en explosionsartad utveckling av hattsvampar. Under 38 höstar i Kristinehamn har jag bl. a. aldrig sett så mycket champinjoner — och på platser, där jag förut aldrig sett några alls. Detta bekräftar att svampar oftast lever som mycelier i jorden och relativt sällan uppvisar s. k. sporkroppar. Bl. a. vid Picasso-skulpturen på Vänerns strand har jag sett vita snöbollschampinjoner med skärt sporpulver och skära skivor, men också vita champinjoner med vita skivor (skärt sporpulver). Enligt Einar Ingelströms flora finns det flera arter med sådant utseende.

Mittemot AMU-center vid Prästerudsvägen iakttogs, också hösten 1974, rodnande fjällskivling *Lepiota excoriata*.

På popplar vid Fisktorget och vid f. d. Nordenfeldtska stenhuset har flera år växt meterstora anhopningar av svavelticka *Polyporus sulphureus* (bestämd av prof. J. A. Nannfeldt).

På döda stammar av björk har söder om Hult iakttagits borstticka och cinnoberticka *Polyporus cinnabarinus* (bägge bestämda av docenten Lennart Holm).

Sommaren 1973 iakttog jag söder om Sättrastugan, Ö Kristinehamn, 10—20 exemplar av stinksvamp växande inom en yta av ungefär en hektar. Under mer än 60 års skogsvandringar har jag tidigare sett tre—fyra exemplar i Sverige.

Hjortsvamp *Elaphomyces granulatus* har iakttagits av Evert Nyqvist i skogen nära Fyren. Prof. Rutger Sernander animerade omkring 1913 sina barn och mig att leta efter hjortsvamp under mossan vid Björkkulla, Knivsta i Uppland, då han tänkte sig, att ekorrar skulle kunna sprida svampen, men vi funno inga bevis för detta.

Erik Wiman.

Notiser om fanerogamer

Särskilt tack vare uppgifter från Evert Nyqvist har framlidne prof. Erik Almquist kunnat komplettera kunskapen om Värmlands flora, också nära Kristinehamn. (Se Svensk Botanisk Tidskrift. Bd 57, H. 2. Uppsala 1963.)

Vid en exkursion på Sibberön 1972 fann Evert Nyqvist den i Värmland mycket sällsynta stenmåran *Galium saxatile*, som jag examinerade vid fyndtillfället. Prof. Almquist bekräftade senare bestämningen, och ett pressat exemplar införlivades med Botaniska institutionens samlingar i Uppsala.

Den ofta sjöfarande ingenjören Bengt Brunzell och hans moder, Vivi Brunzell, har haft vänligheten meddela mig, att man sett klockljung *Erica tetralix* på Raholmen och särskilt på den lilla holmen Bälten cirka 2 km NO Raholmen. Raholmen ligger inom Kristinehamns kommun och Bälten inom Karlstads kommun. Klockljung finns även vid Jutvikens inre del och är vanlig längre västerut inom Lurö skärgård.

Enligt Eric Elfman uppträder blodnäva *Geranium sanguineum*, utom på Kummelön, på holmen Enträd, N Lakholmen.

Erik Wiman.

Brun kärrhök i väneområdets nordöstra del 1975.

I den skrift som Sällskapet för Naturskydd utgav 1965 fanns en kort översikt av häckningsplatser för brun kärrhök i denna del av Väneområdet. Till detta räknades Arnöfjärden med Panksjön i väster, Kristinehamns skärgård med innanförliggande vikar till Kilsviken och Åråsviken i söder.

	1965	1969	1975
Arnöfjärden med Panksjön	1	2	2
Ölmeviken	1	2	4
Kristinehamns skärgård med vikar	-	1	1
Edsvattnet	1	1	1
Noret	1	1	1
Kilsviken	1	1	1
Nötöområdet med "bottnar"	1	?	1
Kolstrandsviken	2	2	-
Åråsviken	1	1	1

Bortsett från de övergivna häckningsplatserna i Kolstrandsviken har stammen hållit sig oförändrad i stort sett. Om en ökning möjligen ägt rum kan ej avgöras förrän efter en fortsatt inventering som även omfattar antalet flygga ungfåglar.

Ett par blå kärrhökar har dessutom observerats under sommaren på ett visst område i Visnums-Kil, icke långt från en tidigare, trolig häckningsplats.

Gösta Samuelsson.